

ADATOK A VESZPRÉM MEGYEI MEZŐFÖLD FLÓRÁJÁHOZ I.

MÉSZÁROS András

Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság, Veszprém

Abstract: Data to the flora of Mezőföld belonging to Veszprém County I. – The south-eastern corner of Veszprém County is the westest tongue of the Mezőföld which lies in the area bordered by Lake Balaton, the Balaton-Uplands and the Bakony Mountains. This explains the richness of the loess flora remained in fragmented habitats in mediterranean and submediterranean species (*Cotinus coggygria*, *Sternbergia colchiciflora*, *Orchis tridentata*, *Convolvulus cantabrica*, *Allium flavum*, *Lathyrus pannonicus* subsp. *collinus*, *Polygala major*, *Fraxinus ornus*, *Prunella grandiflora*). From the characteristic species of the loess flora the viable populations of *Ajuga laxmanni*, steppe scrubs of *Prunus tenella*, *Prunus fruticosa* and *Rosa* species (*R. spinosissima*, *R. gallica*, *R. livescens*), large stands of *Isatis tinctoria* and *Crambe tataria* in Kenese moreover the populations of *Phlomis tuberosa* and *Nepeta nuda* in Berhida and Várpalota are outstanding. Still existing botanical values of the Sárrét are represented by *Iris spuria*, *Clematis integrifolia*, *Sesleria coerulea*, *Iris sibirica*, *Plantago altissima* és *Sonchus palustris* living in purple moor-grass meadows and steppe meadows.

Bevezetés

A kutatott terület Veszprém megye délkeleti csücskében helyezkedik el. A Mezőföld mintegy 150 km² területet foglal el Veszprém megyéből. A Balaton, a Balaton-felvidék és a Bakony által határolt terület éghajlata a környező tájakhoz viszonyítva szárazabb, kontinentálisabb klímájával tűnik ki. Berhida, Ósi és Pétfürdő környékén a mezőföldi viszonylatban is kevés, 550 mm alatti átlagos évi csapadékmennyiség a Bakony esőárnyékoló hatásával magyarázható.

A vizsgált területek közigazgatásilag Várpalota, Ósi, Pétfürdő, Berhida, Küngös, Csajág, Balatonfőkajár és Balatonkenese településekhez tartoznak. Várpalota, Pétfürdő és Ósi határában a Sárrét még természetesebb állapotban megmaradt lág- és sztyeppréteit, vizes élőhelyeit, míg a többi település környékén elsősorban löszvölgyek, meredek partfalak és domboldalok, út menti mezsgyék, temetőben található gyepek és zártkerti mozaikos területek flóráját vizsgáltam.

Sajnos a Sárrét egykori lágvilága, akárcsak a környék löszflórája, csak fragmentálódva, kis területekre visszahúzódva maradt meg.

Rétipusztá (Várpalota) környékén felhagyott bányaterületeken érdekes pionír növényzetre bukkanhatunk. Pétfürdő község határban (1998-ig Várpalota) a műtrágyagyár egyik működő üzemétől mindössze 500 méterre nagyobb kiterjedésben található kiszáradó kék-

perjés láprétek és sztyepprétek, olyan fajokat is megőrizve, mint *Iris spuria*, *Iris sibirica*, *Sesleria caerulea* és *Clematis integrifolia*.

Az eredeti erdőssztyepp-fajokban gazdag mezőföldi löszflórát főként a Berhida környéki löszvölgyek, a csajági Pap-völgy, valamint a kenesei Márkó-hegy és Soós-hegy flórája képviseli.

Igen érdekes a balatonfőkajári Somlyó-hegy flórája, mely a csúcsi részeken felszínre bukkanó kvarcfillit kőzetnek köszönhetően, néhány a Balaton-felvidéken elterjedt szubmediterrán növényfajnak (*Convolvulus cantabrica*, *Allium flavum*, *Allium spaerocephalon*) éppúgy otthont nyújt mint a Mezőföldre jellemző „löszfajoknak” (*Inula germanica*, *Agropyron pectiniforme*, *Silene bupleroides*, *Prunus fruticosa*, *Chamaecytisus austriacus*). Ugyanez a jelenség Balatonkenesén is megfigyelhető, ahol a Balaton-felvidék közelségével magyarázható olyan fajok megléte mint a *Cotinus coggygria* és a *Sternbergia colchiciflora*.

Irodalmi áttekintés

A veszprém megyei Mezőföld megismerésének története HORHI Mihály nevével kezdődik. Gróf Zichy István váraplotai jószágkormányzójának, később Veszprém megye fizikusának sárréti (Váraplota és Pét környéki) adatai igen értékesek. Itt gyűjti többek között az *Iris spuria*-t, a *Sesleria caerulea*-t és az *Allium suaveolens*-et. PILLITZ Benő műve a Veszprém vármegye flórája csupán néhány adatot tartalmaz a kutatott térség flórájához (PILLITZ 1908, 1910). Talán máig az egyik legjelentősebb florisztikai eredmény a *Cambre tataria* felfedezése Balatonkenesén, mely JÁVORKA (1932) nevéhez fűződik. RÉDL (1942) flóraműve a Sédvölgyiség már mezőföldi részéről is közöl néhány florisztikai adatot. BOROS (1937) a veszprém megyei Mezőföld peremterületéről Pét környékéről közöl értékes adatokat. A Pét környéki láprétekről olyan fajokat jelez, mint a *Carex lasiocarpa*, *Ophioglossum vulgatum*, *Veratrum album*, *Menyanthes trifoliata*, *Pedicularis palustris*, *Sesleria caerulea*, *Carex davalliana*. Sajnos ezek az élőhelyek megsemmisültek, a helyenként 2–3 méter vastag tőzeg a nagymértékű vízelvezetést követően sok helyen meggyulladt, kotusodott. A Rétipuszta melletti bányaterületekről a *Chamaenerion dodonaei* közli (BOROS 1954). FACSAR a Balaton-felvidék és a Bakony kritikus rózsafajainak ismertetése során a balatonfőkajári Somlyó-hegyről publikálja a *Rosa livescens*-t (FACSAR 1987).

HORVÁTH (1991) a tátorján cönológiai viszonyait dolgozza fel, majd további florisztikai adatokat közöl Balatonkenese térségéből (HORVÁTH 1998). MÉSZÁROS (1997) Váraplota, Pétfürdő és Berhida környékéről publikál növény előfordulásokat, majd BAUER – KENYERES – MÉSZÁROS (2001) egy kimagaslóan értékes és természetközeli löszvölgy flóráját, vegetációját és további természeti értékeit dolgozza fel. A veszprém megyei Mezőföld területén a szerző 1996 óta végez rendszeres florisztikai vizsgálatokat. A kutatott terület nagy része növényföldrajzilag a *Colocense* flórajáráshoz tartozik, ez alól csak a balatonfőkajári Somlyó kvarcfillit szigethegye kivétel mely, véleményünk szerint inkább a *Balatonicum* flórajárárs része. A fajok elnevezése és sorrendje SIMON (2000) munkája alapján készült. Az adatok egy részéről fotódokumentáció és herbáriumi dokumentáció is létezik, utóbbit a Bakonyi Természettudományi Múzeum Herbáriumában helyeztük el. A fajok lelőhelyeinek elnevezése 1:10 000-es helyrajzi számos térképek és 1:10 000-es EOTR-térképek alapján történt.

Eredmények

Enumeráció:

- Berberis vulgaris L.:** A balatonkenesei Márkó-hegy erdőszegélyeiben, valamint az alatta fekvő cserjésedő legelőn találhatók kisebb állományai.
- Caltha palustris L.:** A pétfürdői Új Ferenc aknától délre fekvő láprét vizenyösebb foltjain, a berhidai Cinca-patak mentén, valamint a csajági Kaptár-völgy vizenyős völgyaljában gyakori.
- Anemone sylvestris L.:** A berhidai Koldustelek löszvölgyében és a csajági Pap-völgy temető melletti gyepejében élnek kisebb állományai.
- Pulsatilla grandis Wender:** A berhidai Koldustelek löszvölgyében és a csajági Pap-völgy temető melletti gyepejében találhatók kisebb állományai.
- Pulsatilla pratensis (L.) Mill. subsp. nigricans (Ströck) Zamels:** A berhidai Koldustelek löszvölgyében és a Séd melléke völgyoldalában kisebb állományai élnek.
- Clematis integrifolia L.:** A pétfürdői Új Ferenc aknától délre fekvő láprét szárazabb szegélygyepeiben 10–15 terebélyes töből álló populációja található.
- Adonis vernalis L.:** A kutatott terület gyakori faja. Nagy állományai találhatóak a várpalotai szemételeptől délre, szárazgyepekben, a berhidai Koldustelek löszvölgyében, a Közép első-dűlő löszdombján, a Sédmellékén, a Kiskovácsi puszta melletti völgyben, az Öreg-hegyen, az ősi Ősi erdőben és Buhin-völgyben, a küngösi temető gyepejében, a csajági Kaptár-völgyben és a Pap-völgy temető melletti gyepejében, valamint a balatonkenesei Nyúl-hegy legelőjén.
- Ranunculus illyricus L.:** A berhidai Közép első-dűlő löszdombján él egy kisebb állománya.
- Thalictrum minus L.:** A berhidai Sédmellékén és a Koldustelek löszvölgyében élnek állományai.
- Aristolochia clematitis L.:** A balatonfőkajári Somlyó-hegy parlagterületein gyakori.
- Sorbus domestica L.:** A berhidai Kiskovácsi-szőlőhegy kisparscellás szántójában (egykor szőlőjében) él két termő fája. A balatonfőkajári Somlyó-hegyen is előfordul.
- Rosa gallica L.:** A csajági Kaptár-völgyben 3-4 m²-es telepe, míg a balatonfőkajári Somlyó-hegyen nagyobb állományai találhatók.
- Rosa livescens Bess.:** A balatonfőkajári Somlyó-hegy több pontján megtalálhatóak nagy, több m²-es telepei. Itt főként a kisebb anyaggyerő helyek nyers felszíneit borítja. Facsar 1987-ben közli. A fajt 2001 évben gyűjtöttem, a határozást Facsar Géza végezte.
- Rosa spinosissima L.:** A balatonfőkajári Somlyó-hegyen nagy állományai találhatóak, több helyen *Prunus fruticosá*-val és *Rosa gallicá*-val sztyeppcserjést (*Prunetum fruticosae*) alkot.
- Prunus fruticosa Pall.:** A berhidai Koldustelek löszvölgyében, a kenesei Márkó-hegyen és a balatonfőkajári Somlyó-hegyen nagy állományai találhatóak.
- Prunus tenella Batsch:** A kenesei Márkó-hegyen több 100 m²-es foltokban a *Prunus fruticosá*-val együtt sztyeppcserjéseket alkot. Sajnos termőhelyén az akác térhódítása jelentkezik.
- Sedum telephium L. subsp. maximum (L.) Krockner:** A balatonfőkajári Somlyó-hegy tölgyei alatt kicsiny állománya él.
- Genista tinctoria L.:** A balatonfőkajári Somlyó-hegyen és a berhidai Közép első-dűlő löszdombján kisebb állományai élnek.
- Lembotropis nigricans (L.) Griseb.:** A csajági Pap-völgy temető melletti gyepejében néhány száz töves állománya található.
- Chamaecytisus austriacus (L.) Link:** A berhidai Közép első-dűlő löszdombján, a Koldustelek löszvölgyében, a Sédmellékén, a csajági Pap-völgyben, a balatonfőkajári Somlyó-hegyen, a kenesei Márkó-hegyen nagy állományai élnek.
- Chamaecytisus ratisbonensis (Schaeff.) Rothm.:** A kenesei Márkó-hegyen többszáz töves populációja található.

- Trifolium alpestre L.:** A küngösi temető gyepeiben, a csajági Pap-völgy temető melletti gyepeiben és a Kaptár-völgyben található kisebb állományai.
- Anthyllis vulneraria L. subsp. polyphylla (Kit.):** A berhidai Koldustelek és a csajági Pap-völgy szálanként előforduló növénye.
- Colutea arborescens L.:** A kenesei Márkó-hegyen és Soós-hegyen, a csajági Röcsöge-hegyen, a berhidai Közép első-dűlő löszdombján és a balatonfőkajári Somlyó-hegyen található kisebb állományai.
- Lathyrus latifolius L.:** A balatonfőkajári Somlyó-hegy gyepeiben, felhagyott szőlőterületein többfelé megtalálható.
- Lathyrus pannonicus (Jacq.) Garcke subsp. pannonicus:** A berhidai Koldustelek löszvölgyében néhány száz töves állománya él.
- Dictamnus albus L.:** A berhidai Koldustelek löszvölgyében és a Közép első-dűlő löszdombján, valamint a balatonfőkajári Somlyó-hegyen található kisebb állományai.
- Polygala major Jacq.:** A csajági Pap-völgy temető melletti gyepeiben él több 100 töves állománya.
- Cotinus coggygia Scop.:** A kenesei Márkó-hegy csúcsi részein él több fiatalabb példánya.
- Bupleurum rotundifolium L.:** A berhidai Koldustelek löszvölgyének út menti szegélyterületén kb. 100 töves állománya található.
- Bupleurum falcatum L.:** A kenesei Márkó-hegyen a berhidai Koldustelek löszvölgyében és a csajági Pap-völgy gyepeiben gyakori.
- Seseli osseum Cr.:** A berhidai Koldustelek és a balatonfőkajári Somlyó-hegy gyepeiben élnek kisebb állományai.
- Libanotis pyrenaica (L.) Bourg.:** A kenesei Soós-hegy gyepeiben és parlagterületein többfelé megtalálható.
- Peucedanum cervaria (L.) Lap.:** A berhidai Koldustelek és Séd melléke, a csajági Pap-völgy, valamint a balatonfőkajári Somlyó-hegy gyakori növénye.
- Peucedanum alsaticum L.:** A berhidai Koldustelek, Séd melléke, Öreg-hegy, a csajági Kaptár-völgy és Pap-völgy, valamint a kenesei Márkó-hegy gyakori növénye.
- Linum flavum L.:** A berhidai Séd mellékén és a csajági Pap-völgyben nagy állományai található.
- Linum tenuifolium L.:** A berhidai Közép első-dűlő löszdombján nagy állománya él.
- Geranium sanguineum L.:** A balatonfőkajári Somlyó-hegyen és a berhidai Koldustelken több száz töves állománya él.
- Euphorbia palustris L.:** A pétfürdői Új Ferenc-aknától délre lévő lápréten gyakori.
- Euphorbia glareosa Pall.:** A várpalotai szeméttelptől délre fekvő dombokon, a berhidai Közép első-dűlő löszvölgyében, a Sédmellékén, a Koldustelek löszvölgyében, a Kiskovácsi puszta melletti völgyben, a csajági Pap-völgyben és Kaptár-völgyben, valamint a kenesei Márkó-hegyen nagy állományai található.
- Euphorbia salicifolia Host:** A kenesei Márkó-hegyen nem ritka.
- Fraxinus ornus L.:** A kenesei Soós-hegy több pontján megtalálható.
- Centaureum littorale (Turn) Gilms. subsp. uliginosum (W. et K.) Roth:** A Rétipuszta (Várpalota) melletti felhagyott bányaterületeken gyakori.
- Vincetoxicum officinale Moench:** A berhidai Koldustelken, Sédmellékén és a csajági Pap-völgyben gyakori.
- Vinca herbacea W. et K.:** A berhidai Koldustelken és Sédmellékén, a kenesei Márkó-hegyen, a csajági Kaptár-völgyben, valamint a balatonfőkajári Somlyó-hegyen nagy állományai található.
- Convolvulus cantabrica L.:** A balatonfőkajári Somlyó-hegyen néhány száz töve él.
- Pulmonaria mollis Wulf.:** A berhidai Koldustelken és Öreg-hegyen gyakori.
- Buglossoides purpureo-coerulea (L.) I. M. Johnst.:** A kenesei Márkó-hegyen, valamint a berhidai Sédmellékén és Koldustelken nagy állományai található.
- Ajuga laxmanni (L.) Benth.:** A kenesei Soós-hegyen, valamint a berhidai Közép első-dűlő löszdombján, Sédmellékén és Koldustelken nagy állományai található. A csajági Pap-völgyben 40–50 töves populációja él.

1. ábra:

A *Phlomis tuberosa* a térség löszgyepeinek ritka eleme (fotó: Mészáros A.)

2. ábra:

Az *Iris spuria* a pétfürdői környéki lápréteken nagy egyedszámban fordul elő (fotó: Mészáros A.)

Teucrium chamaedrys L.: A berhidai Koldustelken, a Közép első-dűlőn és Séd mellékén, a csajági Kaptár-völgyben, a balatonfőkajári Somlyó-hegyen, a küngösi temető gyepeiben, a kenesei Soós-hegyen és Márkó-hegyen, valamint a pétfürdői Új Ferenc akna környéki száraz gyepekben tömeges.

Scutellaria hastifolia L.: A csajági Kaptár-völgy üdébb völgyalji rétvén kis állománya található.

Nepeta nuda L.: A berhidai Koldustelek idős tölgyei alatt több tucat erőteljes töve él.

Prunella grandiflora (L.) Scholler: A berhidai Koldustelek északi kitétségű gyepeiben kis állománya található.

Phlomis tuberosa L.: A berhidai Séd mellékén több száz, míg a várpalotai szeméttelptől délre fekvő domboron több ezer töves állománya él (**1. ábra**).

Chaenorhinum minus (L.) Lange: A várpalotai Rétipusztá melletti bányaterületen gyakori.

Veronica austriaca L. subsp. dentata (F.W. Schmidt) Watzl.: A berhidai Koldustelek és a csajági Pap-völgy gyepeiben nagy állományai találhatók.

Veronica austriaca L. subsp. teucrium L.: A csajági Kaptár-völgyben és a berhidai Cinca-patak völgyében (Kiskovácsi pusztá közelében) több száz töves populációi élnek.

Globularia punctata Lap.: A berhidai Közép első-dűlő és Koldustelek gyepeiben találhatók kisebb állományai.

Orobanche alba Steph.: A kenesei Márkó-hegyen él kisebb állománya.

Plantago maritima L.: A várpalotai Rétipusztá melletti bányaterületen gyakori.

Plantago altissima L.: A pétfürdői Új Ferenc-aknától délre fekvő lápréten szórványosan megtalálható.

Brassica elongata Ehrh.: A pétfürdői Új Ferenc-aknától délre, kotusodott tőzegtalajú száraz gyepekben gyakori. Megtalálható még a csajági Röcsöge-hegy, a kenesei Márkó-hegy és Soós-hegy útszéleiben, parlagterületein és anyagnyerő helyein.

Cambre tataria Sebeók: A balatonkenesei Soós-hegyen lévő állománya régóta ismert. A védett terü-

- leten állománya kb. 100 töve tehető. A védett területen kívül is több helyen előfordul. E helyeken esetenként több 100 tövel képviselteti magát. A berhidai Séd mellékén néhány töve betelepítve él.
- Rapistrum perenne (L.) All.:** A berhidai Közép első-dűlő, Séd melléke, Kiskovácsi-pusztá és Koldustelek, a csajági Röcsöge-hegy, Kaptár-völgy és Pap-völgy, valamint a kenesei Márkó-hegy és Soós-hegy gyepeinek gyakori növénye.
- Isatis tinctoria L.:** A kenesei Márkó-hegyen több 100 töves állománya található.
- Erysimum odoratum Ehrh.:** A balatonfőkajári Somlyón néhány 100 töves állománya él.
- Reseda phytuma L.:** A berhidai Közép első-dűlő gyepeiben néhány töve található.
- Aster linosyris (L.) Bernh.:** A berhidai Séd mellékén és Közép első-dűlő gyepeiben gyakori.
- Aster sedifolius L.:** A várpalotai Rétipusztá melletti bányaterületen gyakori.
- Inula germanica L.:** A berhidai Koldustelken, a Cinca-patak völgyében (Kiskovácsi pusztá közelében) a Séd mellékén, a kenesei Márkó-hegyen és a balatonfőkajári Somlyó-hegyen nagy állományai találhatóak.
- Inula ensifolia L.:** A csajági Röcsöge-hegyen és Pap-völgyben, valamint a berhidai Koldustelken nagyobb állományai találhatóak.
- Inula oculus-christi L.:** A balatonfőkajári Somlyó-hegyen, valamint a berhidai Séd mellékén és Koldustelken több száz töves állományai élnek.
- Anthemis tinctoria L.:** A balatonfőkajári Somlyó-hegyen és a kenesei Márkó-hegyen kisebb állományai találhatóak.
- Tanacetum corymbosum (L.) Schultz-Bip.:** A berhidai Koldustelek és Séd melléke, valamint a csajági Pap-völgy gyepeiben nem ritka.
- Senecio doria Nath.:** A várpalotai szeméttelptől keletre lévő sztyeppréteken nagy állománya található.
- Jurinea mollis (L.) Rehb.:** A berhidai Séd mellékén és Koldustelken, valamint a kenesei Soós-hegyen kisebb állományai találhatóak.
- Cirsium brachycephalum Juratzka:** A várpalotai Rétipusztá melletti felhagyott bányaterületeken található kb. 100 töves állománya.
- Serratula radiata (W. et K.) M. B.:** A berhidai Séd melléke ritkás galagonyásában több száz töve található.
- Centaurea solstitialis L.:** Várpalota környékén viszonylag gyakori faj, mely főleg utak mentén, bolygatott területeken fordul elő. Megtalálható a várpalotai szeméttelép menti utak szegélyében és a telep közelében lerakott salakhalmon, a vasútállomástól délre lévő utak mezsgyéjében és szántószegélyeken, az ősi út mentén és a pétfürdői Új Ferenc-akna környéki utak szegélyében.
- Centaurea sadleriana Janka:** A kutatott terület gyakori növényfaja, mely megtalálható a várpalotai szeméttelptől délre lévő száraz gyepekben, a berhidai Séd mellékén, Koldustelken, Közép-első dűlőn és Öreg-hegyen, a csajági Röcsöge-hegyen, Pap-völgyben és Kaptár-völgyben, a küngösi Bürkös-patak völgyében, a kenesei Márkó-hegyen és Soós-hegyen és a balatonfőkajári Somlyó-hegyen.
- Hypochoeris maculata L.:** A kenesei Nyúl-hegy és a berhidai Koldustelek gyepeiben kisebb állományai találhatóak.
- Scorzonera hispanica L.:** A csajági Pap-völgy gyepeiben gyakori.
- Scorzonera parviflora Jacq.:** A várpalotai Rétipusztá melletti bányaterületen kisebb állománya él.
- Taraxacum serotinum (W. et K.) Poir.:** A berhidai Séd mellékén, a Közép-első dűlő löszdombján, a Koldustelken, a Gelye-völgyben, a kenesei Nyúl-hegyen és Soós-hegyen, a várpalotai szeméttelptől délre fekvő domboson szórványosan megtalálható.
- Sonchus palustris L.:** A berhidai Cinca-patak mentén, a csajági Kaptár-völgy vízfolyása mentén (sajnos élőhelyét égeresítették) és a Sárret várpalotai és pétfürdői részein gyakori.
- Agrostemma githago L.:** A berhidai Karakó dűlő és a Kiskovácsi-szőlőhegy kisparscellás szántóin kisebb állományai élnek.
- Silene otites (L.) Wib.:** A berhidai Közép első-dűlő löszdombján több száz töve él.

- Silene bupleuroides** L.: A berhidai Öreg-hegyen, Séd mellékén és Koldustelken, a csajági Pap-völgyben, a kenesei Márkó-hegyen és Soós-hegyen, valamint a balatonfőkajári Somlyó-hegyen, a várpalotai szeméttelptől délre fekvő domboson nagy állományai találhatók.
- Lychnis viscaria** L.: A balatonfőkajári Somlyó-hegy felszínre bukkanó, kisavanyodó kvarcfillit kőzetfelszínein több száz töve él.
- Quercus robur** L.: A berhidai Koldustelek löszvölgyében található néhány idősebb terebélyes hagyásfája.
- Quercus pubescens** Wild.: A berhidai Koldustelken, a kenesei Márkó-hegyen és a balatonfőkajári Somlyó-hegyen kisebb állományai élnek.
- Anthericum ramosum** L.: A berhidai Koldustelek, a csajági Pap-völgy és a balatonfőkajári Somlyó-hegy gyepeiben nem ritka.
- Allium sphaerocephalon** L.: A balatonfőkajári Somlyó-hegyen több száz töve él.
- Allium scorodoprasum** L. subsp. **rotundum** (L.) Stearn: A pétfürdői Új Ferenc-aknától délkeletre található száraz gyepekben, a berhidai Koldustelek szegélygyepeiben, valamint a küngösi temető gyepeiben gyakori.
- Allium atroviolaceum** Boiss.: A berhidai Közép első dűlő és Koldustelek, a csajági Kaptár-völgy és Röcsöge-hegy, valamint a küngösi temető szegélygyepeiben, bolygatott területein gyakori.
- Allium atropurpureum** W. et K.: A berhidai Közép első dűlő és Öreg-hegy zavart gyepeiben, útszegélyekben élnek kisebb állományai.
- Allium angulosum** L.: A pétfürdői Új Ferenc-aknától délre lévő lápréten, a berhidai Bekefűzi-réten, valamint a várpalotai Rétipusza felhagyott bányaterületein gyakori.
- Allium oleraceum** L.: A berhidai Koldustelek gyepeiben néhány száz töve él.
- Allium flavum** L.: A balatonfőkajári Somlyón több száz töves állománya található.
- Ornithogalum pyramidale** L.: A várpalotai szeméttelptől délre lévő száraz gyepekben, a berhidai Koldustelken és a Cinca-patak völgyében (Kiskovácsi majortól északra), valamint a balatonfőkajári Somlyó-hegyen gyakori.
- Polygonatum latifolium** (Jacq.) Desf.: A kenesei Márkó-hegyen telepített akácosban nagy állománya él.
- Polygonatum odoratum** (Mill.) Druce: A balatonfőkajári Somlyó-hegyen és a berhidai Koldustelken élnek kisebb állományai.
- Sternbergia colchiciflora** W. et K.: A kenesei Soós-hegyen főként akácosokban, mezsgyéken, száraz gyepekben, szilvabozótosokban sokfelé megtalálható. Itt lévő állománya több 10 000 tő.
- Iris spuria** L.: A várpalotai szeméttelptől délre lévő sztyeppréteken és a pétfürdői Új Ferenc-aknától délre lévő kékperjés láprét és sztyeppré átmeneteken több ezer töve él (2. ábra). Termőhelye a környéken folytatott bányászat (az alábányászott területek megsüllyedtek és a magasabban maradt részokról a víz ezekbe a bányateknőkbe gyűlik) miatt jelentősen szárazodott, degradálódott. Élőhelyén az alábbi fajok találhatók: *Molinia hungarica*, *Sanguisorba officinalis*, *Filipendula vulgaris*, *Thlaspi perfoliatum*, *Serratula tinctoria*, *Achillea asplenifolia*, *Centaurea pannonica*, *Bromus erectus*, *Sesleria caerulea*, *Ranunculus repens*, *Ranunculus polyanthemos*, *Cirsium arvense*, *Arabidopsis thaliana*, *Thalictrum lucidum*, *Lamium amplexicaule*, *Ornithogalum umbellatum*, *Buglossoides arvensis*, *Descurainia sophia*, *Colchicum autumnale*, *Allium angulosum*, *Cirsium canum*, *Dactylis glomerata*, *Plantago altissima*, *Carex flacca*, *Carex panicea*, *Carex distans*.
- Iris sibirica** L.: A pétfürdői Új Ferenc-aknától délre lévő kékperjés lápréten kb. 500 erőteljes policor-mont számláló állománya él.
- Iris pumila** L.: A kenesei Márkó-hegy és Soós-hegy, valamint a balatonfőkajári Somlyó-hegy száraz gyepeiben találhatók kisebb állományai.
- Iris variegata** L.: A berhidai Koldustelken és a balatonfőkajári Somlyó-hegyen több száz töves állományai találhatók.
- Orchis coriophora** L.: A várpalotai Rétipusza melletti felhagyott bányaterületeken több száz töve él.

- Orchis tridentata Scop.:** A berhidai Koldustelek délkeleti kitettségű gyepeiben néhány töves állománya él.
- Orchis purpurea Huds.:** A berhidai Séd mellékén és Közép-első dűlőn, valamint a kenesei Márkó-hegyen és Soós-hegyen több száz töves állományai található.
- Orchis laxiflora Lam.:** A várpalotai Rétipuszta melletti felhagyott bányaterületeken több 10 000 töves állománya él.
- Dactylorhiza incarnata (L.) Soó:** A várpalotai Rétipuszta melletti felhagyott bányákban kb. 100 töves populációja található.
- Cladium mariscus (L.) Pohl:** A Rétipuszta melletti felhagyott bányaterületeken nagy állományai élnek.
- Carex michelii Host:** A berhidai Koldustelken kisebb állománya él.
- Carex viridula Michx.:** A várpalotai Rétipuszta melletti felhagyott bányaterületeken gyakori.
- Sesleria caerulea (L.) Ard.:** A pétfürdői Új Ferenc-aknától délre lévő lápréteken több 1000 töves állománya található.
- Agropyron pectiniforme R. et Sch.:** A berhidai Séd mellékén, a várpalotai vasútállomástól délre lévő gyepekben, a szemétteleptől keletre fekvő sztyepréteken és a balatonfőkajári Somlyó-hegyen erős állományai található.
- Aegilops cylindrica Host:** A várpalotai Rétre dűlő vasút menti zavart gyepeiben nagy állománya él.
- Stipa pennata L.:** A berhidai Koldustelken és Séd mellékén, a csajági Röcsöge-hegyen, a kenesei Soós-hegyen és a várpalotai Sárrét területén, a láprétekből átalakult sztyeppréteken kisebb-nagyobb állományai élnek. Rétipuszta környékén néhány töve salaktöltésen is megjelent.
- Stipa pulcherrima C. Koch:** A kenesei Márkó-hegy csúcsán néhány 1000 m²-en állományalkotó (3. ábra).

3. ábra:

Stipa pulcherrima dominálta löszgyep a kenesei Márkó-hegyen (fotó: Mészáros A.)

Köszönetnyilvánítás

Ezúton szeretném megköszönni Ádám Ferencnek, Bauer Norbertnek, Simon Pálnak és Sonnevend Imrénének a terepmunkában való részvételt és egyes florisztikai adatok átadását. Köszönöm Facsar Géza segítségét a balatonfőkajári Somlyó-hegyen gyűjtött rózsafaj (*Rosa livescens*) meghatározásában. Köszönöm a Barkóca Természetvédelmi Alapítvány anyagi segítségét a fotódokumentáció elkészítéséhez.

Irodalom – References

- BAUER N. – KENYERES Z. – MÉSZÁROS A. (2001): A berhidai Koldustelek löszvölgyének flórája és vegetációja – *Folia Musei Historico-Naturalis Bakonyiensis* 17.
- BORHIDI A. – SÁNTA A. (ed. 1999): Vörös könyv Magyarország növényátulásairól I-II. – TermészetBÚVÁR Alapítvány Kiadó, Budapest
- BOROS Á. (1937): Magyarországi hévizek felsőbbrendű növényzete – *Bot. Közlem.* 34: 86-118.
- BOROS Á. (1953): A Mezőföld növényföldrajzi vázlata – *Földr. Ért.* 2: 234-250.
- BOROS Á. (1954): Florisztikai közlemények IV. – *Bot. Közlem.* 45. (3-4): 247-250
- BOROS Á. (1959): A Mezőföld növényföldrajza – in: Bulla B. (ed.): A Mezőföld természeti földrajza. II. – Akadémiai Kiadó, Budapest. 365-383.
- FACsar G. (1987): Néhány kritikus Rosa taxon kutatása a Balaton-felvidéken és a Bakony kapcsolódó területein – *Folia Musei Historico-Naturalis Bakonyensis* 6.: 73-76.
- FARKAS S. (szerk. 1999): Magyarország védett növényei – Mezőgazda kiadó, Budapest.
- HORVÁTH A. (1991): A tátorján (*Cambre tataria* Sebeók) magyarországi védelmének cönológiai és ökológiai alapjai – *Természetvédelmi Közlemények* 1.: 23-38.
- HORVÁTH A. (1998): A mezőföldi fátlan löszvegetáció florisztikai és cönológiai jellemzése – *Kitaibelia* 3 (1): 91-94.
- JÁVORKA S. (1932): A tátorján Magyarországon – *Termtud. Közl.*, 64.: 428-432.
- MÉSZÁROS A. (1997): Adatok Várpalota környékének flórájához – *Kitaibelia* 2 (1): 51-55.
- PILLITZ B. (1908): Veszprém vármegye növényzete – (Veszprémvármegyei Múzeum kiadványai 2.) 1. Közlemény. Veszprém, Krausz ny. 1-65.
- PILLITZ B. (1910): Veszprém vármegye növényzete – (Veszprémvármegyei Múzeum kiadványai 4.) 2. Közlemény. Veszprém, Krausz ny. 65-167.
- RÉDL R. (1942): A Bakony hegység és környékének flórája – *Kiad. a Piarista Rend. Veszprém, 1942. Egyházmegyei ny.* (Magyar flóraművek 5.)
- SIMON T. (2000): A magyarországi edényes flóra határozója – Tankönyvkiadó, Bp.

A szerző címe (Author's address): MÉSZÁROS András
Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság
H – 8200 Veszprém
Vár u. 31.